

بررسی نقش وقف در توسعه پزشکی سنتی

گروه: حکمت، طب سنتی و طب دوران تمدن اسلامی

مجری: فرید قاسملو

سال پایان: ۱۳۹۵

سال شروع: ۱۳۹۴

چکیده

مقدمه

نهاد وقف یکی از مهم‌ترین، بزرگ‌ترین و البته پرسابقه‌ترین نهادهای مدنی کشور ما است. به طوری که سابقه آن را می‌توان به ایران پیش از اسلام نیز رسانید. این نظام اقتصادی اجتماعی در شاخه‌ها و لایه‌های مختلف زندگی ما نفوذ کرده و در آن ریشه دوانیده که از جمله‌آن‌ها نظام بهداشتی درمانی کشور ایران و البته دیگر کشورهای مهم تمدن اسلامی است. هدف از اجرای این طرح تهیه گزارشی از پراکندگی موقوفات بهداشتی پزشکی کشور شامل بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها و آسایشگاه‌های روانی به همراه تهیه گزارشی از سیر تاریخی ایجاد و رشد و گسترش موقوفات بهداشتی پزشکی کشور است.

روش‌شناسی

ابزار پژوهش طرح پژوهشی حاضر، مجموعه وقف‌نامه‌ها و اسناد موجود در بایگانی مرکزی سازمان اوقاف و امور خیریه بود. همچنین متون تاریخی مربوط به تاریخ ایران مورد بررسی قرار گرفت. نحوه گردآوری مطالب تاریخی مقایسه‌ای و آنالیز داده‌ها براساس آمار استنباطی انجام گرفت.

یافته‌ها

در گزارش حاضر پس از پرداختن به کلیاتی درباره مفهوم وقف و از آن جمله واژه‌شناسی؛ نقش فقه و دین و قانون نگاری وقف در ایران؛ پس از آنکه نگاهی کوتاه به تکوین نهاد وقف در خلافت اسلامی و چند کشور مهم جهان اسلام انداخته شده است، موضوع وقف و جایگاه و نقش آن در بهداشت و درمان کشور ایران را در دو فصل تاریخی، یکی از ابتدای ورود اسلام به ایران تا قرن سیزده هجری و دیگر، از قرن سیزده هجری قمری تاکنون مورد بررسی قرار گرفته است و کوشش شده است تا جایگاه نهاد وقف در پزشکی کشور بررسی شود. در آخرین فصل از گزارش حاضر جدول‌های چندی برای بررسی جایگاه وقف در نظام فعلی پزشکی کشور درج شده است. آخرین داده‌های به دست آمده در این گزارش نشان می‌دهند (در سال ۱۳۹۳ خورشیدی) از مجموعه حدود ۱۱۰۰۰۰ تخت بیمارستانی فعال موجود در کشور حدود ۱۵۰۰۰ آن (یعنی حدود ۱۳ درصد) تحت نظام وقفی هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

مهم‌ترین رکن پدیدآور مجموعه موقوفات درمانی بهداشتی کشور، موضوع نیت واقفان است. پژوهش حاضر نشان داده است موضوع نیت واقفان باگذشت زمان و با توجه به وجود مؤلفه‌های جدید بهداشتی درمانی کشور به سرعت تغییر می‌کند و این البته یک فرصت گران‌بها است. چراکه با مدیریت اطلاع‌رسانی درست می‌توان نیت واقفان را در عرصه بهداشت و درمان کشور به عرصه‌های تخصصی و البته گران‌بهای نظام بهداشت- درمان کشور سوق داد تا بار مالی هرچه بیشتری از گردن وزارت بهداشت، درمان و آموزش

پزشکی کشور برداشته شود. این فرآیند، بسته به ۲ عامل خواهد بود: الف) اطلاع‌رسانی و تبلیغ در جهت ساختار موجود موقوفات درمانی کشور، با توجه به سابقه، آمار فعلی و تنوع نیات واقفان و ب) تشکیل کارگروهی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا فرهنگستان علوم پزشکی برای برنامه‌ریزی مستمر رصد موضوعات جدید عرصه بهداشت و درمان و کوشش برای اتصال آن با عرصه واقفان و خیرین عرصه سلامت. خوشبختانه باید گفت هم تجربه، هم ساختار قانونی و هم آئین‌نامه‌های لازم برای این انتقال تجربه در کشور وجود دارد.

کلیدواژه: وقف، اسلام، ایران، تمدن اسلامی، پزشکی.